

Het wankende Kaartenhuis

een autobiografie

Guus Werdmüller von Elgg

Eerste druk : december 2021
Omslagfoto : Pixabay

Voorwoord

Op de grote tafel in de woonkamer staan drie boeken die ik zelf heb geschreven. Ze zijn heel belangrijk voor me. Hoe kan het ook anders, want de verhalen die ik daarin heb opgenomen zijn voor een zeer groot deel op mijn eigen leven gebaseerd en aan de woordkeuze liggen mijn gevoel en emotie tijdens die specifieke momenten ten grondslag. Verhalen waarin fictie en werkelijkheid elkaar afwisselen en in ruime mate gebruik is gemaakt van de verschillende instrumenten die onze taal ons biedt, waaronder een onbeperkte toepassing van metaforen. Maar het is meer dan simpel dat. Want hoe kan ik verklaren dat ik op momenten waarop ik het wat moeilijker heb, of in situaties waarin ik veel over mijn leven nadenk, regelmatig de behoefte voel om ze even tussendoor op te pakken en door te bladeren. Klaarblijkelijk vind ik er op dat moment steun in. En vaak gaat het me dan niet eens om de feitelijke inhoud ervan, dat wat ik destijds heb geschreven, maar geeft alleen al het fysieke contact met dat specifieke deel van mijn eigen levensverhaal, waarin ik mijn persoonlijke ervaringen en gebeurtenissen heb verwerkt, me de rust en

helderheid die ik nodig heb. Voel ik op dat moment mijn verbondenheid met een deel van mijn leven dat volledig van mij is, waar ik onbeperkt over kan beschikken en dat me op dat moment antwoord geeft en me helpt om verder te gaan.

En dan ligt nu mijn vierde boek voor me, mijn autobiografie, mijn levensverhaal. Dit terwijl ik er op dit moment vooralsnog vanuit ga dat ik nog minimaal dertig jaar van mijn totale leven op deze aardkloot voor de boeg heb. Dus wellicht komt er te zijner tijd nog een vervolg op. Waarom andere auteurs besluiten om hun autobiografie schrijven weet ik niet en eigenlijk is dat op dit moment ook niet echt interessant. De reden waarom ik er een schrijf komt allereerst omdat ik me heel erg bewust ben van het feit dat mijn verleden voor een groot deel mijn heden heeft gevormd. Dat dingen die ik in de achterliggende periode heb meegemaakt bepalend zijn voor mijn huidige overtuigingen, gedrag en vooral ook mijn emotionele ontwikkeling en bagage. Dat laatste zou ik eigenlijk als eerste moeten noemen, omdat ik heden ten dage nog steeds de grote invloed merk van ervaringen uit het verleden die diepe indruk op mij hebben gemaakt en dat geldt zeker voor gebeurtenissen die mijn leven totaal op zijn kop hebben gezet. En dat zijn er wel een paar.

Daarnaast hebben de huidige gebeurtenissen vanaf begin 2020 enorm veel invloed op mij. Ik ervaar de maatschappij op dit moment als surrealistisch en voel dan ook steeds minder enige verbondenheid met mijn omgeving. Er ontwikkelt zich een melancholische stemming in mij die mij zo nu en dan beangstigt en mij steeds vaker doet besluiten om me in mijn appartement terug te trekken. Het gevolg is dat mijn contacten zich meer en meer beperken tot een kleine groep van vrienden waar ik nog wel verbondenheid mee voel, omdat die zich niet laten meeslepen in de polarisatie en verharding en kritisch blijven, ongeacht hun keuze voor wel of niet inenten. De schaamteloze manier waarop door het huidige kabinet met grondrechten van burgers wordt omgegaan en mensen willens en wetens tegen elkaar worden uitgespeeld en opgezet roepen bij mij al vanaf het begin gevoelens van afgrijzen op. En ik begrijp niet dat de meerderheid van de bevolking hierin meegaat en niet eens de moeite neemt om op onderzoek te gaan om zo tot een eigen afgewogen mening te komen. Het zal duidelijk zijn dat ik in dit boek ook de

gebeurtenissen van het afgelopen twee jaar ruim aan bod laat komen. Ik kan niet anders dan voor mijn persoonlijke mening opkomen vanuit een diep gevoel van onrechtvaardigheid en een aangeboren kritische houding.

Tijdens het schrijven realiseerde ik me goed dat sommige mensen zich aangesproken zullen voelen op het moment dat ze mijn verhalen lezen en er kunnen hierdoor wellicht irritaties gaan ontstaan. Helaas is dat naar mijn overtuiging niet te voorkomen in een autobiografie waarin de auteur er niet voor terugdeinst om zijn diepere gevoelens te tonen met het doel om de lezer hiervan deelgenoot te maken. Daarnaast zal duidelijk zijn dat de diverse gebeurtenissen in de afgelopen jaren bij mij veel boosheid hebben opgeroepen en dat ik - volledig overeenkomstig het oude spreekwoord - de mening ben toegedaan dat 'Wie de bal kaatst hem terug kan verwachten.'

Verder vind ik het belangrijk om hier te noemen dat schrijven en publiceren van boeken voor mij een hobby is en dat het me veel voldoening geeft. Dat is dan ook meteen de reden waarom het me eigenlijk al vanaf het moment dat ik begon met schrijven niet echt interesseert of lezers mijn boeken wel of niet goed vinden en of ze het wel of niet met me eens zijn hoe ik over bepaalde zaken schrijf. Natuurlijk word ik blij van elke positieve reactie en doet het me goed die keren dat één van mijn boeken zijn weg vindt naar iemand die belangstelling heeft en bereid is om daarvoor (diep) in zijn buidel te tasten. Ik zou liegen als dat niet zo was. Maar het is dus niet het belangrijkste doel van mijn inspanningen. Als ik bezig ben met het op papier zetten van mijn gedachtenbroedsel doe ik dat in complete concentratie. En om dan op dat moment in de juiste gemoedstoestand te komen om te kunnen schrijven zet ik altijd muziek op en zing ik tijdens het pennen regelmatig mee. Daar word ik vrolijk van en het helpt me om op ideeën te komen. Muziek die mij inspireert tot het onder woorden brengen van gedachten en gevoelens die spontaan naar boven komen. Zojuist was Sam Brown op de radio met het prachtige nummer 'STOP!'. Een nummer dat mij altijd zo raakt, waarschijnlijk ook door dat hese stemmetje van haar, net zoals het nummer 'The Way You Make Me Feel' van Michael Jackson samen met Britney Spears en van hem ook 'The Earth Song' en

'She's Always a Woman' van Billy Joel. En zo zijn er meerdere muzieknnummers die mij op het moment dat ik schrijf een 'booster' geven (eigenlijk in deze tijd een verkeerd woord omdat het andere associaties oproept...!). En als ik dan aan het schrijven ben en in gedachten volledig in mijn verhaal zit, ben ik telkens weer opgelucht als het me lukt om die woorden te vinden die dat, wat ik op dat moment voel, tot uiting brengen. Kan ik me soms ook suf piekeren als het me niet meteen lukt om nuanceverschillen te vinden bij de ruime keuze van mogelijkheden die de Nederlandse taal me nu eenmaal biedt. En ben ik regelmatig, in situaties waarin ik twijfel over taalkundige constructies, blij om toch altijd weer terug te kunnen vallen op een taalvirtuoos genaamd 'Google'. Tijdens het schrijven loop ik zo nu en dan achter mijn laptop vandaan om, zoals ik het zelf noem, 'mijn hoofd leeg te maken'. En terwijl ik dan door de vertrekken van mijn appartement loop sta ik regelmatig even stil bij de verschillende schilderijen die aan de muren hangen. Na een paar minuten voel ik weer ruimte en lukt het me dan weer om met mijn verhaal verder te gaan.

Het boek in wording is voor mij af op het moment dat ik er van overtuigd ben dat ik verder niets heb toe te voegen. Waarna de fase aanbreekt waarop ik mijn eerste concept aan een aantal mensen aanbiedt met het verzoek om dat op onjuistheden en taalfouten te willen controleren. Afhankelijk van de vraag of ik het met de adviezen eens ben pas ik zo nodig mijn eerste concept aan. Daarna richt ik me op het redigeren en het verzorgen van de lay-out, het kiezen van de drukvorm en het ontwerpen van de kaft. En als dan eindelijk, na al deze inspanningen, het boek is gedrukt en officieel uitgegeven kan het toch nog gebeuren dat er, ondanks alle goede bedoelingen, nog fouten in staan. Als hobbyist schrijver, die als uitgeversvorm kiest voor self-publishing en dus niet kan beschikken over professionele ondersteuning, is dat niet altijd te vermijden. En hoewel ik daar in het begin heel veel moeite mee had, ga ik daar op dit moment wat gemakkelijker mee om.

Ik draag dit boek op aan mijn zes kinderen: Robin, Joyce, Fabian, Jennifer, Dave en Mandy. Zes personen die een enorme invloed op mijn leven hebben gehad en dat eigenlijk nog steeds hebben.

Niet vreemd als je met elkaar zo ontzettend veel hebt meegemaakt. Ervaringen die slechts voor een klein deel in dit boek zijn opgetekend. Ik wil dat ze weten dat ik ontzettend veel van ze houd en dat ook altijd zal blijven doen, omdat ik mijn liefde voor hen als onvoorwaardelijk ervaar. Iets dat volledig los staat van hun gedrag naar mij toe.

En aan de lezer, die mijn boek uit interesse heeft gekocht, wil ik zeggen: 'Fijn dat je hiertoe hebt besloten!'

Hoe het begon...

Ik was een liefdeskind, dat kan niet anders. Het product van een relatie tussen twee liefdevolle mensen, die heel veel van elkaar hielden en dat ook regelmatig naar elkaar toe toonden. Alleen hadden ze op het moment dat ik werd verwekt niet de intentie om een volgende nazaat aan het inmiddels uit zes personen bestaand gezin toe te voegen, zo begreep ik later van mijn moeder. Wat op zich niets afdoet aan het feit dat ze achteraf blij met me waren. Mijn moeder was twee maanden eerder van mijn jongste zus bevallen en dacht dat de borstvoeding die ze gaf een goed alternatief was voor anticonceptie. Wat op zich geen onjuiste gedachte is, ware het niet dat ze als gevolg van omstandigheden het aantal voedingen tijdelijk had teruggebracht, waardoor het negatieve effect op haar vruchtbaarheid teniet werd gedaan. Kortom, BINGO! Als ik daaraan denk zie ik de verbaasde gezichten van mijn beide ouders voor me, het moment dat ze er achter kwamen dat mijn moeder weer in verwachting was. Met diezelfde verbazing moeten mijn ex en ik 25 jaar later elkaar ook hebben aangekeken, alleen had het met ons toen niets te maken met een verkeerde uitleg van de vruchtbaarheid van de vrouw tijdens het geven van borstvoeding, maar lag het probleem bij een slechte kwaliteit zacht rubber. Maar ook toen overheerste bij ons het gevoel van blijdschap en dankbaarheid.

Ruim zeven maanden later zag ik het daglicht. Voor mezelf houd ik het er maar op dat mijn geboorte voor mijn beide ouders een geschenk is geweest. Als ik de foto zie, die mij thuis in de vensterbank staat en waarop mijn moeder mij als zuigeling in haar armen houdt, kan ik niet anders concluderen, hoezeer dat ook door een aantal gezinsleden achteraf wordt betwijfeld.

Ik kan me helaas van mijn eerste jaren op deze aardkloot niets herinneren. Jammer, want mijn geboorteplaats was Sorong, in het voormalige Nederlandse Nieuw-Guinea. Een streek waar mijn ouders tijdens de Bersiap, de opstand van de Indonesiërs tegen de Nederlandse machthebbers, naar toe waren gevlucht (zie de biografie, die ik over mijn moeder heb geschreven, genaamd 'Maatje-lief', ISBN 9789463185226). Ook van de bootreis, die mijn ouders in 1956 samen met hun vijf kinderen ondernamen vanuit Nieuw-Guinea naar Nederland, staat mij niets meer bij. Hoe kan het ook anders, ik was pas twee jaar oud. En de spaarzame foto's, die gedurende de enorme reis per vrachtschip door mijn vader zijn genomen, bleken achteraf vrijwel allemaal te zijn mislukt. Mijn moeder vertelde me jaren later als enige anekdote over mij gedurende die lange reis het verhaal dat ik op het schip de omgeving verbaasde door meerdere keren tijdens het drinken het glas kapot te bijten. Wat, uiteraard, nogal wat schrik teweeg had gebracht.

Mijn eerste herinnering start pas na onze aankomst in Nederland in augustus 1956 en gaat terug naar de periode dat wij als gezin in Den Haag bij mijn Oma Marie Werdmüller von Elgg (de moeder van mijn moeder) op de Waldeck Pymontkade 940 woonden. Dat was een groot herenhuis met hoge plafonds en een brede trap die naar de verschillende etages leidde. Daar bewoonde mijn oma de eerste etage. Het is in dat huis waar mijn vader op 29 augustus 1957 overlijdt. Een maand voordat ik drie jaar word. Later heb ik me vaak afgevraagd wat ik me van het overlijden van mijn vader daadwerkelijk herinner. Ik kan me niet voorstellen dat zo'n diepgaande ervaring volledig buiten het bewustzijn van een driejarige heeft afgespeeld. Daar komt bij dat wij als gezin in één grote ruimte woonden en wij, kinderen, vaak getuige waren van de regelmatige benauwdheidsaanvallen van mijn vader. Ook die ellendige nacht dat hij overleed. Vanaf zijn geboorte had hij al

astma, maar als gevolg van het langdurig verblijf in Jappenkampen gedurende de oorlog was die ziekte enorm verergerd. De nacht dat hij weer zulke zware benauwdheidsaanvallen had en uiteindelijk ook overleed moeten wij, kinderen, allemaal de angst hebben gevoeld van ons beider ouders en het enorme verdriet van mijn moeder op het moment dat mijn vader volledig uitgeput in haar armen viel. Maar ik realiseer me ook goed dat een deel van de herinneringen van de gebeurtenissen die nacht zal zijn gebaseerd op verhalen die ik achteraf heb opgevangen. Zo werkt dat nu eenmaal binnen een groot gezin als je de jongste bent. Ik ben er wel van overtuigd dat deze ervaring op zich van invloed is geweest op mijn ontwikkeling als kind en dat ik ook nog altijd een deel van de angsten van mijn ouders meedraag. Angsten waarmee ze te maken hebben gehad tijdens de oorlog in Nederlands Indië en de eerste jaren daarna gedurende de Bersiap. Tijdens het schrijven van de biografie van mijn moeder werd ik me ook meer en meer bewust van de afschuwelijke dingen die ze hebben meegemaakt. Dat verklaart wellicht het feit dat ik van jongs af aan een heel angstig kind was. Een kind dat zich nergens echt op zijn gemak voelde, behalve dan op die momenten dat hij in zijn eigen bedje lag. Daarnaast ook een zeer gevoelig kind, hetgeen zich al direct na de geboorte uitte in een extreme gevoeligheid van de huid. Waarbij ik de huid zie als het grootste orgaan van het lichaam, dat bovendien in direct contact staat met de wereld om me heen. Maar hierover verderop in het verhaal. Het leven voelt voor mij als heel oneerlijk en ik snap er ook echt helemaal niets van elke keer als ik terugdenk aan die bewuste dag, inmiddels ruim 64 jaar geleden. Na alles wat mijn ouders in Nederlands Indië hadden meegemaakt, en dan doel ik op de Japanse inval op 7 december 1941, de gevangenneming van mijn vader en het vervolgens afvoeren van hem naar verschillende Jappenkampen op Java, de bevrijding van Nederlands Indië op 15 augustus 1945 en het daarna meerdere keren met het gezin hebben moeten vluchten tijdens de Bersiap jaren. Aansluitend de vlucht vanuit Java naar Nieuw-Guinea met achterlating van alles wat ze hadden, de aankomst in een volstrekt desolate omgeving in Sorong en het in juni 1956 vanuit Nieuw-Guinea op een vrachtschip via Java wederom moeten vluchten op weg naar Nederland, alwaar we uiteindelijk medio september 1956 in Amsterdam aankomen. Dit alles met als enig doel om een veilige

plek voor het gezin te vinden. En dan een jaar later het overlijden van mijn vader. Wat moeten deze mensen zich vaak eenzaam hebben gevoeld en in de steek gelaten. Ik voel boosheid als ik daaraan terugdenk, want ik had mijn beide ouders zoveel meer gegund. In ieder geval het geluk om in Nederland samen oud te worden en hun kinderen en kleinkinderen te zien opgroeien. Wanhoop, verdriet en een enorme uitzichtloosheid moeten ze hebben gevoeld. Mijn moeder bij het verlies van haar man, onze vader. Mijn vader bij het moeten loslaten van zijn gezin, vanuit het besef niets meer voor hen te kunnen betekenen. En wat een enorme kracht en doorzettingsvermogen heeft mijn moeder vervolgens de jaren daarna getoond door volledig in haar eentje dat gezin op te voeden. Ze moest ook wel, want ze had de volledige verantwoordelijkheid voor vijf kinderen. En wat in- en intriest om dan te moeten vaststellen dat deze vrouw, ondanks alles wat ze voor haar gezin heeft gedaan, aan het eind van haar leven nog zoveel verdriet van haar kinderen heeft moeten meemaken.

Het is van datzelfde huis aan de Waldeck Pyrmontkade dat ik me nog goed onderdelen kan herinneren. Bijvoorbeeld de eerdergenoemde brede trap naar de afzonderlijke woongedeelten. De trap was van donker hardhout en voelde glad aan en de buitendeur voelde zwaar aan en het had een gietijzeren hekwerk in het midden, achter het ondoorzichtige glas. En ik zie het woonvertrek van mijn oma, waar wij woonden, de grote eettafel waar wij aanzaten en het bed waar mijn oma sliep en de zitbank. Ook herinner ik me heel scherp een middag dat we met zijn allen in de woonkamer zijn. Het is druk, althans ik zie veel mensen om me heen, waarschijnlijk bezoek. In de kamer staat een Aladin, een ijzeren kacheltje dat op petroleum wordt gestookt. In die tijd werden deze kacheltjes gebruikt om woonvertrekken op te warmen. Je moet je voorstellen dat er toen nog geen centrale verwarming was, geen isolatie van woningen, geen dubbel glas om de koude buiten te houden en onze woonvertrekken hadden hoge plafonds en werden slechts met behulp van één kolenkachel verwarmd, die in de woonkamer stond. Maar als je dan eindelijk voldoende kolen had geschept en het was gelukt om de kachel aan de praat te krijgen, dan ging er altijd nog wel aardig wat tijd overheen voordat in het vertrek het effect van de kachel waarneembaar was. Vaak werd bij ons dan tevens een Aladin

aangestoken met het doel om sneller warmte te krijgen. Warmte die weliswaar beperkt was, omdat het slechts binnen een kleine straal kon worden gevoeld, maar wel direct waarneembaar als je er dicht opzat, soms met de handen erboven. Wat een armoede, als ik nu terugdenk. In de Aladin zat een kous, die vanuit het reservoir met petroleum werd gevoed. Die kous brandde en warmde de kachel op. De laatste kon na een tijdje gloeiend heet worden en het gebeurde vaak dat de warmte van de Aladin tevens werd gebruikt om iets anders op te warmen, zoals bijvoorbeeld de theeketel die er dan op werd gezet. Ik zie ons die middag bij elkaar zitten. De volwassenen zijn in gesprek en zien niet dat ik, jongste van het gezin, zachtjes naar de Aladin loop. Op de een of andere manier voel ik een aantrekkingskracht. De kachel staat al lange tijd aan en hij gloeit als een warme deken. Warmte waar mijn kleine kinderlichaampje zo erg naar verlangt, want ik ben van jongs af aan vrij kouwelijk van aard en heb het ook op dat moment nog steeds erg koud, ondanks de kleren die ik aan heb en die mijn moeder voor mij van het Leger des Heils heeft gekocht. Inmiddels is het venstertje aan de voorkant, dat van asbest is gemaakt, door de hitte rood gekleurd. Een kleur die ik heel mooi vind, maar datzelfde geldt voor de bovenkant van de kachel, waar kleine openingetjes in zitten van waaruit zachte zoemende geluiden zijn te horen. En terwijl het me inmiddels is gelukt om er pal voor te gaan staan besluit ik plots resoluut om mijn rechterhand op de gloeiendhete plaat te leggen. Een felle pijn trekt door mijn hand naar mijn arm en ik voel dat mijn handpalm plots aan de plaat vastkleeft. Ik schreeuw het uit van de pijn en huil en voel dat een arm me van de kachel wegtrekt, maar het is al te laat. Iedereen staat om me heen, maar ik kan alleen maar gillen, zo pijn doet het, en ik voel dat mijn hele lichaam samentrekt en schokt. Er is paniek om me heen en er wordt luid geroepen. Drukke overal om me heen, maar ik ervaar het als iets dat buiten mijzelf, in een andere wereld, gebeurt. Dat komt omdat de pijn overheerst en al het andere om me heen wegduwt. De pijn wordt niet minder, maar neemt juist in kracht toe en ik word schor van het schreeuwen en huilen. Mijn lichaam trekt samen en doet me kronkelen. Als ik naar mijn hand kijk herken ik hem niet, want hij is rood en gezwollen. Ik zit op de schoot van mijn oma en dat is ook de plek waar ik uiteindelijk, doodmoe en volledig uitgeput van het huilen, met opgetrokken